

6. Шарапа Григорій Семенович : бібліогр. покажч. наук. пр. за 1955–2012 роки / Уклад.: В. І. Фасоля, Ю. Д. Липова, О. І. Мохначова. – К. : ПП «Люксар», 2013. – 92 с.
7. Шарапа, Г. С. Мудрість і професіоналізм / Г. С. Шарапа // Зубець Михайло Васильович. – К., 2014. – С. 76–77.

REFERENCES

1. Zubets', M. V. 1994. Osnovni napryamky naukovykh doslidzhen' po vidtvorennyu sil'skohospodars'kykh tvaryn – Major areas of research on reproduction of farm animals. Henetyko-selektsiyni ta tekhnolohichni problemy vidtvorennya sil'skohospodars'kykh tvaryn. Tezy dopovidey naukovo-praktychnoyi konferentsiyi – Genetic and breeding and technological problems of reproduction in farm animals. *Proceedings of the Scientific Conference 19–20.05.1994 r.* Kyiv, 4–6 (in Ukrainian).
2. Zubets' Mykhaylo Vasyl'ovych. 2014: Bibliografichnyy pokazhchik naukovykh prats' za 1966–2012 roky – Bibliographic index of scientific papers for 1966–2012 years. K. NNTs «IAE», 372 (in Ukrainian).
3. Sharapa, H. S. 1988. Neplidnist' koriv i telyts' ta borot'ba z neyu – Infertility cows and heifers and combat. Kiev, Urozhay, 136 (in Ukrainian).
4. Sharapa, H. S., O. I. Pantyukhova, and D. B. Fedorova. 1982. Pro kratnist' osimeninnya koriv i telyts' m"yasnoho napryamu produktyvnosti – About multiplicity insemination of cattle meat direction of productivity. *Rozvedennya ta shtuchne osimeninnya velykoyi rohatoyi khudoby: resp. mizh vid. temat. nauk. zb. – Breeding and artificial insemination: Republican interdepartmental thematic scientific collection.* Kiev. 14: 60–61 (in Ukrainian).
5. Sharapa, G. S. 1991. Biotekhnologicheskie priemy povysheniya vosproizvoditel'noy sposobnosti korov – Biotechnological methods of increasing the reproductive ability of cows. *Novye metody seleksii i biotekhnologii v zhyvotnovodstve. Nauchno-proizvod. konferentsiya – New methods of breeding and biotechnology in animal husbandry – Scientific production conference.* Kiev, 39–40 (in Russian).
6. Sharapa Hryhoriy Semenovich. 2013. Bibliohr. pokazhch. nauk. pr. za 1955–2012 roky – *Bibliographic index of scientific papers for 1955–2012 year.* Kiev PP, Lyuksar, 92 (in Ukrainian).
7. Sharapa, H. S. 2013. *Mudrist' i profesionalizm – The wisdom and professionalism Zubets' Mykhaylo Vasyl'ovych.* Kiev, 76–77 (in Ukrainian).

УДК 338.43.01:631:001.8

ВНЕСОК АКАДЕМІКА М. В. ЗУБЦЯ В ОРГАНІЗАЦІЮ НАУКОВОГО НАПРЯМУ «ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АПК»

Ю. М. НОСЕНКО

*Національна академія аграрних наук України (Київ, Україна)
sekretarti@meta.ua*

Висвітлені в історичному вимірі основні віхи становлення та розвитку наукових досліджень з питань інноваційного провайдингу та трансферу технологій в системі Національної академії аграрних наук України. Розкрита ключова роль академіка М.В. Зубця в науковому передбаченні та започаткуванні в НААН наукового напрямку з питань інноваційного розвитку АПК. Проаналізовані основні етапи досліджень за програмами наукових досліджень НААН «Інноваційний провайдинг» та «Трансфер інновацій».

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, інноваційний провайдинг, трансфер інновацій

© Ю. М. Носенко, 2015

CONTRIBUTION OF ACADEMICIAN M. V. ZUBETZS IN THE ORGANIZATION OF THE SCIENTIFIC DIRECTION «INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX»

Y. M. Nosenko

National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

The major milestones for the formation and development of the researches on innovation providing and technology transfer within network of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine are covered in the terms of historical perspective. The integral of the role Academician M.V. Zubets in a scientific prediction and establishing the scientific direction for innovativion development of agro-industrial complex in NAAS. The main stages of NAAS research programs «Innovation providing» and «Transfer of innovations» are analysed.

Key words: innovation development, innovation activities, innovation providing, transfer of innovations

ВКЛАД АКАДЕМИКА М. В. ЗУБЦА В ОРГАНІЗАЦІЮ НАУЧНОГО НАПРАВЛЕННЯ «ІННОВАЦІОННЕ РОЗВИТТЯ АПК»

Ю. М. Носенко

Национальная академия аграрных наук Украины (Киев, Украина)

Освещены в историческом аспекте основные вехи становления и развития научных исследований по вопросам инновационного провайдинга и трансфера технологий в системе Национальной академии аграрных наук Украины. Раскрыта ключевая роль академика М.В. Зубца в научном предвидении и учреждении в НААН научного направления по вопросам инновационного развития АПК. Проанализированы основные этапы исследований по программам научных исследований НААН «Инновационный провайдинг» и «Трансфер инноваций».

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационная деятельность, инновационный провайдинг, трансфер инноваций

Вступ. З прийняттям Указу Президента України від 03.12.1999 р. № 1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» перед аграрною наукою постало завдання забезпечити адаптування науково-дослідної справи до вимог ринкової економіки.

Науковий потенціал аграрної науки України здатний забезпечити вихід на світовий рівень досліджень у таких галузях науки і технологій, як селекція рослин і тварин, новітні біотехнології, збереження довкілля тощо, а результати досліджень дадуть можливість в перспективі виробляти в Україні щорічно в межах 80–100 млн т зерна, 9–10 млн т насіння олійних культур, подвоїти обсяги виробництва продукції тваринництва, забезпечити імідж України як світової житниці.

Водночас інноваційні процеси в аграрному секторі економіки України через недосконалу державну політику щодо стимулювання розвитку науково-технологічного фактору ще не набули вагомих масштабів. Кількість підприємств, які переведені на інноваційний шлях розвитку, становить менше 15 %. Інвестиції в основний капітал сільського господарства України становлять менше 230 грн у розрахунку на один гектар, тоді як, наприклад, у Польщі вони сягають понад 230 євро.

Матеріали та методи досліджень. Усвідомлюючи важливість наукових досліджень з питань інноваційного розвитку АПК, при розгляді та затвердженні тематики досліджень науково-технічних програм Української академії аграрних наук на 1996-2000 рр. з ініціативи академіка М. В. Зубця вперше, водночас з науковими установами УААН, було запропоновано залучити творчі колективи з метою вивчення тенденцій і напрацювання

перспективних моделей, механізмів становлення і розвитку високотехнологічних галузей АПК в ринкових умовах.

Як результат реалізації п'ятирічної програми розробок колективом авторів під керівництвом президента УААН академіка М. В. Зубця та президента Концерну «Віадук» С. А. Володіна була опублікована наукова праця «Розробка та впровадження систем інтеграції, інновацій, інвестицій на ринку генетичних ресурсів».

Здійсненню механізму економічних взаємовідносин наукових установ і господарств УААН з новими виробниками агротехнічних послуг сприяла постанова Президії УААН від 17 квітня 1997 року. За об'єкт досліджень і як партнера у спільних розробках обрано Концерн «Віадук» – перший в системі АПК інноваційний провайдер, що створює і реалізує інтелектуальні моделі ринкового розвитку спеціалізованих високотехнологічних виробництв із залученням інвестицій та створенням механізмів ефективного їх використання.

За підсумками спільного засідання Колегії Міністерства аграрної політики, Науково-технічної ради Міністерства аграрної політики, Української академії аграрних наук з метою розвитку інноваційних процесів в агропромисловому комплексі, створення умов для залучення інвестицій на здійснення науково-технічних розробок, що забезпечують прискорений розвиток науково-технічного прогресу, а також поширення досвіду роботи інноваційних провайдерів на аграрному ринку було прийнято постанову «Про прискорення переходу аграрного сектора економіки до інноваційної моделі розвитку» (від 29.11.2001 року № 1к/18). Ця постанова стала ключовим кроком у розбудові національної інноваційної системи та утвердженні інноваційної моделі розвитку в системі аграрної науки.

За ініціативи академіка М. В. Зубця спільним наказом Міністерства агропромислового комплексу України та Української академії аграрних наук від 09.01.1998 р. № 6/5 «Про вдосконалення наукового забезпечення агропромислового виробництва на регіональному рівні» в усіх областях України та Автономній Республіці Крим були створені регіональні центри наукового забезпечення агропромислового виробництва. Основними напрямками їх діяльності були визначені апробація завершених наукових розробок, їх адаптація до місцевих ґрунтово-кліматичних умов, широке розповсюдження розробок в агропромислове виробництво регіонів, інформаційно-консультаційне забезпечення суб'єктів господарювання аграрної сфери. Ради з питань організації діяльності центрів та головні наукові установи центрів координували діяльність академічних наукових установ регіонального рівня щодо удосконалення та розвитку систем наукового забезпечення різних галузей агропромислового виробництва.

Центрами виконано значний обсяг робіт щодо впровадження кращих розробок наукових установ НААН на регіональному рівні, започатковані галузеві регіональні програми розвитку агропромислового виробництва. В переважній більшості областей за активної участі центрів розроблені та прийняті Комплексні програми розвитку сільського господарства області на перспективу. Науковцями центрів щорічно в осінньо-зимовий період проводилось навчання біля 60 тис. керівників і спеціалістів агропромислового виробництва.

У 2004 році рішенням Президії УААН була затверджена науково-технічна програма «Науково-методологічні та організаційно правові основи створення, захисту та інноваційного провайдингу об'єктів прав Української академії аграрних наук», керівником якої було визначено Президента УААН, академіка М. В. Зубця, головною установою з виконання програми – Інститут інноваційного провайдингу.

В цей час в Академії започатковані елементи інноваційної діяльності – розроблення і техніко-економічна експертиза підприємницьких проектів, консалтинг, створення ефективних виконавців-підприємств, регіональних управлінь, центрів, філій і представництв, участь в організації інших комерційних структур, співробітництво з інноваційними провайдерами, організація менеджменту та маркетингу, дослідження кон'юнктури внутрішнього і міжнародного ринків.

За результатами багаторічних досліджень Інститутом розроблено теоретичний і методологічний фундамент системи інноваційного провайдингу; стратегію та тактику

побудови наукоємного середовища за ринковою інноваційною моделлю; напрями державного регулювання науково-інноваційної діяльності на наукоємному ринку АПК; обґрунтовано наукове та економічно-правове формування та просування науково-технічної продукції за ринковими механізмами [1].

Створено методологічну базу і практичний інструментарій інноваційної логістики, побудовано логістику системи інноваційного провайдингу для рослинницької та тваринницької галузей із урахуванням сфери агробізнесу.

Розроблено науково-методологічні засади, методичну базу креативного інновингу в науковій сфері АПК; наукову базу управління науково-інноваційним процесом; запропоновано механізми вдосконалення наукового процесу та науково-інноваційного бізнес-планування, обґрунтовано інструментарій наукового забезпечення інноваційних перетворень у наукоємній сфері АПК.

Досліджено стан, діючі методи та механізм надання консалтингових послуг ринку; роль і місце консалтингу на наукоємному ринку як комплексу професійних послуг; розроблено, апробовано та рекомендовано до впровадження принципово різні підходи до створення і функціонування підсистеми інноваційного консалтингу, які отримали назву «науковий консалтинг» та «бізнес-консалтинг»; обґрунтовано механізм комерційної концесії (франчайзингу) і контрактації на наукоємному ринку АПК; визначено засади інноваційного навчання за системою бізнес-тренінгів.

Досліджено наукові основи інноваційного менеджменту з визначенням інновацій як кінцевого результату інноваційної діяльності; сформовано структуру та функції підсистеми інноваційної діяльності організації; досліджено особливості організаційних форм інноваційної діяльності, зокрема класифікації інноваційних організацій і оптимальних розмірів організаційних форм фірм-інноваторів; сформовано концептуальні поняття маркетингу інноваційних підприємств, вивчено складові маркетингового процесу, розроблено основи стратегії та організаційно-управлінських механізмів маркетингу інноваційного підприємництва; викладено способи і метод маркетингового супроводу щодо підготовки та реалізації інноваційно-інвестиційних бізнес-проектів; розроблено концептуальні і організаційні положення побудови інноваційного техноінкубатора, інкубаційні технології підготовки («case study») та функціонування («case-action») інноваційних бізнес-структур.

На основі теоретичних фундаментальних досліджень створено методологічний інструментарій науково-інноваційного розвитку аграрної науки в умовах наукоємного ринку.

Система інноваційного провайдингу є сучасним дослідницьким та організаційним комплексом експерентної діяльності з новостворень і нововведень, який ґрунтується на засадах [2–7]:

- філософії інноваційної діяльності як основи пізнавально-творчого світогляду, наукознавства інноваційної діяльності, системології інноваційного процесу, інноваційної логіки новостворень та логістики нововведень, підготовки і перепідготовки кадрів для інноваційної діяльності;

- наукового інновингу як основи побудови процесу продуктивної творчості, в тому числі наукової, що забезпечує оновлення та науково-технічний прогрес суспільства за рахунок плідної праці творця, на результати якої є ринковий попит і еквівалентна економічна пропозиція;

- інноваційного консалтингу, який поєднує комплекс наукових і ринкових досліджень, проектних розробок та трансферних інструментів кластеризації сегментів наукоємного ринку, корпоратизації науково-підприємницьких відносин, капіталізації науково-виробничих об'єктів, комерціалізації наукоємних технологій і наукоємної продукції;

- венчурного підприємництва, яке утворює комплекс забезпечення освоєння наукоємних технологій, організації експериментального виробництва та просування на ринку конкурентоспроможної продукції із залученням інвестицій в прибутковий інноваційний бізнес;

→ теорії і практики організації, функціонування і розвитку наукоємного ринку, який поєднує три ринкові системи: наукову, інноваційну та підприємницьку при створенні і трансфері науково-технічної, інноваційно-технологічної та виробничо-споживчої продукції.

Результати досліджень. На засадах інноваційного провайдингу розроблено моделі інноваційного розвитку аграрної науки, механізми здійснення інноваційних перетворень у системі наукових установ і їх експериментально-виробничої бази, розвитку інноваційно-підприємницької інфраструктури.

Утвердження інноваційної моделі в системі аграрної науки здійснюється за трьома етапами: I – пошук шляхів інноваційної перебудови наукових установ за ринковими принципами; II – створення науково-методологічних засад інноваційного розвитку аграрної науки; III – підвищення інноваційного потенціалу аграрної науки та забезпечення інтеграції інноваційних досягнень в індустріальні сегменти наукоємного ринку АПК [8].

I етап (2001–2005) – пошук шляхів інноваційної перебудови наукових установ УААН за ринковими принципами.

За дорученням уряду та за ініціативи президента УААН М. В. Зубця:

→ виконано комплекс наукових досліджень з питань освоєння інноваційних підходів при виконанні науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт й адаптації наукових установ до ринкових умов у реформованому аграрному секторі економіки;

→ залучено підприємницькі структури зі сфери інноваційного консалтингу;

→ розроблено Концепцію агротехнополісу як системи договірних відносин учасників ринку генетичних ресурсів України;

→ відпрацьовано перші в АПК проекти Технопарку щодо створення ринку насінневих та племінних ресурсів на підприємницьких засадах;

→ здійснено становлення спеціалізованого Інституту інноваційного провайдингу УААН.

На базі Інституту аграрної економіки та Інституту свинарства ім. О. В. Квасницького УААН проведено експериментальні дослідження з питань забезпечення захисту та інноваційного провайдингу об'єктів прав наукових установ УААН. Результати цієї спільної роботи розглянуто на засіданні Науково-інноваційної ради при президентові УААН. Досвід науково-інноваційного співробітництва схвалено та прийнято Стратегію щодо інноваційного розвитку УААН.

II етап (2006–2010) – створення науково-методологічних засад інноваційного розвитку аграрної науки, які передбачають поглиблене вивчення та розроблення основ інновативної філософії як системи поглядів та методів інноваційної діяльності; наукового інновінгу як методу програмно-цільової продуктивної творчості при створенні конкурентоспроможних розробок; інноваційного консалтингу як інструменту інтелектуального бізнесу при трансфері технологій і проектів; венчурного підприємництва при випуску наукомісткої продукції з використанням інноваційно-інвестиційних розробок наукових установ; наукоємного ринку як системи відносин виробників та споживачів інноваційних продуктів/продукції.

На основі розробок Інституту інноваційного провайдингу відпрацьовані науково-методичні комплекси:

→ програмно-цільового науково-інноваційного продукування, який дозволяє організувати наукову та інноваційну діяльність, спрямовану на випуск продукції, що відповідає потребам ринку;

→ інноваційних перетворень наукових установ рослинницького напрямку (на базі Інституту цукрових буряків), який дозволяє забезпечити їхній перехід на інноваційну модель розвитку;

→ удосконалення інноваційної діяльності наукових установ тваринницького напрямку (на базі Інституту свинарства ім. О. В. Квасницького), що забезпечує їх підготовку до освоєння інноваційних методів роботи;

→ інноваційного бізнес-проекткування з метою створення умов для виводу на ринок науково-технічної продукції у форматі інноваційних бізнес-проектів;

✦ інвестиційного бізнес-проекування, що забезпечує залучення в наукоємну аграрну сферу інвестицій та інших фінансових і матеріальних бізнес-ресурсів.

III етап (2011–2015) – забезпечення підвищення інноваційного потенціалу аграрної науки та інтеграції інноваційних досягнень в індустріальні сегменти наукоємного ринку АПК.

Дослідження та розробки в 2011–2015 рр. проводяться за напрямками:

- ✓ методологічні та економіко-правові засади державно-приватного партнерства в кластерних сегментах наукоємного аграрного ринку;
- ✓ науково-методичне та експертне забезпечення: інноваційних перетворень та інтеграційного розвитку НДУ; організації процесу науково-інноваційного продукування НДУ; залучення інвестицій у розвиток наукоємної сфери АПК.

Реалізація цих наукових завдань дасть змогу забезпечити реальну інтеграцію досягнень аграрної науки в індустріальні сегменти наукоємного аграрного ринку, перетворити інтелектуальні ресурси наукових установ у конкурентоспроможні інноваційні продукти та забезпечити їх просування на ринок, створити умови для залучення та ефективного використання інвестицій в інноваційних напрямках.

Науково обґрунтованим законодавчо передбаченим інструментом для виконання досліджень у зазначених напрямках є механізм науково-технічної економіко-правової експертизи інноваційного розвитку АПК, нормативно-методичним забезпеченням якого в аграрній сфері займається Інститут інноваційного провайдингу. Застосування незалежної експертизи забезпечить здійснення оцінки інноваційного потенціалу науково-технічних розробок і наукомісткої продукції наукових установ, визначення комерційних властивостей результатів наукових досліджень, що пропонуються ринку інноваційних проектів. Це дасть можливість провести паспортизацію інноваційної бази наукових установ, їхніх дослідних господарств у галузевому та регіональному сегментах, скласти рейтинг учасників наукоємного ринку АПК за показниками реальної інноваційної активності, покращити роботу з виведення на ринок конкурентоспроможної інноваційної продукції, що прискорить перехід аграрної науки на інноваційну модель розвитку.

Висновки. На основі багаторічних досліджень з питань інноваційної діяльності в АПК, які було започатковано за ініціативи президента НААН академіка М. В. Зубця, розроблено концептуальні засади, модель науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку Академії, а також механізми її реалізації та цілий ряд інших нормативно-методичних розробок з питань інноваційного розвитку НААН. В цілому сформовано достатню методичну базу, яка охоплює всі аспекти інноваційної діяльності. Створено передумови для розробки реальних механізмів реалізації цих напрацювань та їх адаптації до умов регіонів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Зубець, М. В. Науково-методичне забезпечення інноваційного розвитку аграрної науки / М. В. Зубець, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 3–4. – С. 180–182.
2. Зубець, М. В. Науково-організаційна база інноваційного розвитку аграрної науки / М. В. Зубець, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 6. – С. 7–13.
3. Зубець, М. В. Про систему інноваційного провайдингу в УААН / М. В. Зубець, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 10. – С. 5–8.
4. Зубець, М. В. Розвиток інтеграції та інвестиційно-інноваційної діяльності наукових установ в АПК / М. В. Зубець, С. А. Володін // Економіка АПК. – 2003. – № 11. – С. 3–9.
5. Зубець, М. В. Комплекс заходів щодо капіталізації та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності УААН / М. В. Зубець, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2003. – № 12. – С. 5–8.
6. Зубець, М. В. Аграрна наука на шляху інноваційних перетворень / М. В. Зубець, С. А. Володін // Голос України. – 2004. – № 103 (3353).
7. Зубець, М. В. Про стратегію утвердження інноваційної моделі розвитку аграрної економіки / М. В. Зубець, С. А. Володін // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 23–28.

8. Зубець, М. В. Утвердження інноваційної моделі в системі аграрної науки / М. В. Зубець, С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2010. – № 7. – С. 5–10.

REFERENCES

1. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2006. Naukovo-metodychne zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku ahrarnoyi nauky – The scientific insuring of innovation development of agrarian science. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of Agrarian Science*. 3–4: 180–182 (in Ukrainian).

2. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2009. Naukovo-orhanizatsiyna baza innovatsiynoho rozvytku ahrarnoyi nauky – Scientific and organizing foundation of innovation development of agrarian science. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of Agrarian Science*. 6: 7–13 (in Ukrainian).

3. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2003. Pro systemu innovatsiynoho provaydynhu v UAAN – About the system of innovation providing in UAAS. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of Agrarian Science*. 10: 5–8 (in Ukrainian).

4. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2003. Rozvytok intehratsiyi ta investytsiyno-innovatsiynoyi diyal'nosti naukovykh ustanov v APK – Development of integration and investment and innovation activities of research institutions in agriculture. *Ekonomika APK – Economics of agro-industrial complex*. 11: 3–9 (in Ukrainian).

5. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2003. Kompleks zakhodiv shchodo kapitalizatsiyi ta komertsializatsiyi ob'yektiv intelektual'noyi vlasnosti UAAN – The set of measures to capitalize and commercialization of intellectual property UAAS. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of Agrarian Science*. 12: 5–8 (in Ukrainian).

6. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2004. Ahrarna nauka na shlyakhu innovatsiynykh peretvoren' – Agricultural science towards innovative transformations. *Golos Ukraini – Voice of Ukraine*. 103 (3353) (in Ukrainian).

7. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2004. Pro stratehiyu utverdzhennya innovatsiynoyi modeli rozvytku ahrarnoyi ekonomiky – On the strategy of strengthening innovative model of agricultural economics – *Ekonomika APK- Economics of agro-industrial complex*. 12: 23–28 (in Ukrainian).

8. Zubets', M. V., and S. A. Volodin. 2010. Utverdzhennya innovatsiynoyi modeli v systemi ahrarnoyi nauky – Approval of innovative models within network of agricultural science. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of Agrarian Science*. 7: 5–10 (in Ukrainian).